

't Hooge Nest

IN MAKKELIJKE TAAL

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren | Lezen voor Iedereen

eenvoudigcommuniceren.nl | lezenvoriedereen.be

Voor meer informatie over *Leeslicht*: leeslicht.nl

Deze uitgave is een bewerking van 't *Hooge Nest* van Roxane van Iperen, gepubliceerd door Lebowski Publishers (Amsterdam, 2018).

Bewerking in eenvoudig Nederlands: Jet Doedel

Eindredactie: Nicolet Oost Lieveuse

Vormgeving: Eenvoudig Communiceren

Coverbeeld: Riesenkind

Foto Janny en Rob: privé-archief Rob Brandes

Foto Lien en Eberhard: privé-archief familie Rebling

© 2022 | Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 718 6

NUR 286

't Hooge Nest

Roxane van Iperen

IN MAKKELIJKE TAAL

Dit boek heeft het keurmerk Makkelijk Lezen

Lien Brilleslijper en Eberhard Rebling, 1939

Janny Brilleslijper en Bob Brandes, circa 1956

De hoofdpersonen in dit boek

- Lien Brilleslijper en Eberhard Rebling.
Hun dochter heet Kathinka.
- Janny Brilleslijper en Bob Brandes.
Hun kinderen heten Robbie en Liselotte.

De andere vaste bewoners van 't Hooge Nest

- Vader en moeder Brilleslijper
- Jaap Brilleslijper
- Bram en Loes, met hun dochter Rita
en haar man Willi
- Pauline
- Jetty en Simon

Wat is er in dit huis gebeurd?

Mijn naam is Roxane van Iperen. Ik woon met mijn gezin in Naarden, in het midden van Nederland.

Ons huis heet 't Hooge Nest. Toen we hier kwamen wonen, gingen we het huis opknappen.

We ontdekten geheime luiken in de vloeren.

En verborgen ruimtes achter de muren. Daar

vonden we oude kaarsen en krantjes uit de

Tweede Wereldoorlog.

Ik werd nieuwsgierig. Wat was er in dit huis gebeurd?

Ik vroeg het aan mensen uit de buurt. Die vertelden:

in de oorlog woonden er joodse onderduikers in

't Hooge Nest. Ik ging op zoek naar informatie.

Ik heb veel gelezen over het huis en over de oorlog.

Ik bekeek brieven, documenten en foto's in oude

archieven. Ik praatte met veel mensen, zoals de

kinderen van de onderduikers. Met al die informatie

heb ik dit boek geschreven. Het is het verhaal van

de joodse zussen Lien en Janny Brilleslijper uit

Amsterdam.

Het begin

Amsterdam, voor de Tweede Wereldoorlog. In de Amsterdamse Jodenbuurt kent iedereen elkaar. De huizen zijn klein. De kinderen spelen op straat. Daar zijn stalletjes met verse vis, geroosterde kastanjes en augurken. Het is er altijd druk. In deze buurt groeien Lien en Janny Brilleslijper op. Ze hebben ook een broertje, Jaap. Hun ouders hebben een winkel. Op vrijdagavond gaan ze met z'n allen naar het huis van opa. Daar komt de hele familie samen. Dan maken ze samen muziek en eten ze kippensoep.

Lien en Janny groeien op tot mooie, jonge vrouwen. Lien is heel muzikaal. Ze kan prachtig zingen en gaat op dansles. Overdag werkt ze als naaister. 's Avonds treedt ze op in de theaters rond het Rembrandtplein. Vader vindt dat maar niets. Maar Lien doet het toch. Ze verhuist naar een huis in Den Haag vol studenten en kunstenaars. studenten en kunstenaars. Daar woont ook Eberhard Rebling, een jonge pianist uit Duitsland. Lien en Eberhard worden verliefd. Ook in de muziek vinden ze elkaar. Eberhard speelt piano, en Lien zingt en danst.

Janny wisselt een paar keer van baan en leert een beetje Engels, Frans en Duits. Ze volgt ook een EHBO-cursus. Daarnaast is ze veel bezig met politiek en met wat er in de wereld gebeurt. Ze maakt zich grote zorgen. Want in Duitsland is Hitler aan de macht gekomen. En ook in Italië en Spanje gaat het niet goed. Daar praat ze vaak over met haar vrienden. Via Lien ontmoet Janny een man, Bob Brandes. Al snel zijn ze een stel. Janny en Bob trouwen in september 1939 en gaan ook in Den Haag wonen. Een maand later wordt hun zootje Robbie geboren.

In Europa gaat het niet goed. Er is overal armoede en werkloosheid. Veel mensen zijn bang en ontevreden. Ze geven de joden de schuld van de problemen. In steeds meer landen worden joden slecht behandeld en is het niet meer veilig voor hen. Veel joden vluchten naar Nederland. Maar ook hier is steeds meer agressie tegen joden. Er is zelfs een politieke partij die zich aansluit bij de ideeën van de nazi's in Duitsland: de NSB. En in Amsterdamse bioscopen zijn nazi-films te zien. De Duitsers willen een nieuw, sterk Europa bouwen. Het Duitse leger valt verschillende Europese landen binnen. Op 10 mei 1940 wordt ook Nederland aangevallen. Nederland probeert zich te verdedigen.

Maar het Duitse leger is te sterk. Nederland geeft zich over.

Aan het begin van de Duitse bezetting lijkt het leven gewoon door te gaan. Lien en Janny gaan naar hun werk. Ze doen boodschappen. Ze gaan op bezoek bij vader en moeder. Maar toch is er wat veranderd.

Ze horen over vrienden die bij het verzet zitten. En over lijsten met namen van mensen die gezocht worden. Langzaam worden de plannen van de Duitsers zichtbaar.

Bob werkt bij de overheid. Op een avond komt hij thuis met een formulier. Daarop moet hij invullen of hij en zijn familie joods zijn.

Bob is niet joods. Maar zijn vrouw wel. Bob laat het formulier aan Janny zien. Dan loopt hij ermee naar de kachel. Hij gooit het papier in het vuur.

‘Wat doe jij nou?’, zegt Janny.

‘Ik ga dit niet invullen’, zegt Bob. ‘Ik wil hier niets mee te maken hebben.’

Veel medewerkers van de overheid vullen het formulier wel in. Ook joodse medewerkers. Een maand later worden zij allemaal ontslagen.

In januari 1941 worden alle Nederlandse joden opgeroepen om zich te melden. Ze moeten hun persoonsbewijs laten zien.

Dat is een soort paspoort, met daarin hun naam, adres, pasfoto en vingerafdruk.

In de persoonsbewijzen van de joden wordt een grote 'J' gestempeld.

Janny weigert om zich te melden. Ze wil geen stempel in haar persoonsbewijs. Lien meldt zich wel. Net als meer dan 160.000 andere joden in Nederland. Nu hebben de Duitsers een overzicht van bijna alle joden in het land.

Bij de gemeente Amsterdam staan grote kaartenbakken. In de ene bak zitten de namen van de joden in de stad. De andere bak is nog leeg. In de komende jaren zullen de joden worden afgevoerd. Net zo lang tot de kaartenbak met joden leeg is, en de bak met afgevoerde joden vol.

Staak!

Februari 1941. Joden mogen steeds minder. In cafés hangen nu bordjes: 'Voor joden verboden'. Sommige cafés weigeren zo'n bordje op te hangen. Dan komen mensen van de Weerbaarheids-afdeling langs, de knokploeg van de NSB. De WA'ers gooien de ramen van de cafés in. Ze slaan binnen alles kapot, gesteund door Duitse soldaten. Uit protest ontstaan er vechtpartijen in de stad. Joden en niet-joden vechten samen tegen NSB'ers en WA'ers. Na een grote knokpartij in de Jodenbuurt gaat een WA'er dood. Meteen daarna sluiten de Duitsers de hele Jodenbuurt af. De bruggen worden omhoog gehaald. De straten worden afgezet met prikkeldraad. Er komen grote borden: 'Joodse wijk'. Nu zitten 25.000 joden opgesloten in de buurt.

Eind februari 1941 maakt Nederland kennis met iets nieuws: razzia's. Bij een razzia worden mensen zomaar opgepakt door de Duisters. Ze worden van hun fiets getrokken. Ze worden uit hun huis gesleurd.

Bij die eerste razzia's in Amsterdam worden 427 joodse mannen opgepakt en bij elkaar gedreven op een plein.

Ze moeten op hun hurken zitten met hun handen omhoog. Af en toe krijgen ze een trap van een laars of een klap van een geweer. Mensen kijken geschrokken toe.

Dan komen de vrachtwagens. De mannen worden ingeladen en afgevoerd naar een werkkamp in Oostenrijk, waar ze bijna allemaal binnen twee maanden overlijden. 's Avonds is het doodstil in 'de Jodenhoek'.

Op de koude avond van 24 februari komen honderden arbeiders samen in de stad. Ze willen protesteren tegen het geweld tegen de joden. Daarom gaan ze staken. Er worden folders verspreid in de stad. Daarin staat:

*We moeten samen strijden tegen het geweld!
Opgepakte joden moeten worden vrijgelaten!
Neem joodse kinderen op in uw gezin!
Samen zijn we sterker dan de Duitsers!
Staak! Staak! Staak!*

De volgende ochtend begint in Amsterdam de Februaristaking. Trams staan stil. Fabrieken draaien niet meer. Winkels zijn dicht. Veel mensen zijn bang om te staken. Maar toch doen ze mee. En ook in andere steden wordt gestaakt. De Duitsers zijn totaal verrast.

Zo'n grote staking is er in de andere bezette landen niet geweest. Maar ze grijpen snel in. Politieauto's racen door de straten. Iedereen moet binnenblijven, wordt omgeroepen door luidsprekers.

Bijeenkomsten op straat worden uit elkaar geslagen. Met grof geweld wordt het verzet gebroken. In Amsterdam vallen zeker negen doden en tientallen gewonden. Honderden mensen worden opgepakt. Ook vrienden en bekenden van Lien en Janny.

Op het Jonas Daniël Meijerplein in Amsterdam staat nu een standbeeld: De dokwerker. Het is een monument voor de Februaristaking van 1941. Voor het protest tegen de vervolging van joden. Het is een beeld van een grote, sterke man met opgerolde mouwen en zijn kin omhoog. Maar hij staat met lege handen.

In het verzet

De regels worden steeds strenger. Joden mogen niet meer naar de bioscoop. En ook niet naar de markt, het zwembad of het strand. Hun radio's worden afgepakt. Hun bedrijven ook.

In Amsterdam moeten joden melden hoeveel huizen en winkels ze bezitten. En ook welke tram ze nemen, en waar hun kinderen op school zitten. Reizen is bijna niet meer mogelijk.

Al die regels zijn onderdeel van het grote plan van de nazi's: ze willen alle joden weg hebben uit Europa. Eerst moeten alle joden per land samenkomen op één plek. Dan worden ze afgevoerd naar kampen in het oosten van Europa. Daar willen de nazi's alle joden vermoorden.

In alle bezette landen wordt aan dit plan gewerkt. Ook in Nederland. Uit het hele land moeten joden verhuizen naar Amsterdam. Maar die mensen passen niet allemaal in de afgesloten Jodenbuurt. Bovendien wonen daar ook veel niet-joden.

De wegen gaan weer open en de bruggen gaan omlaag. Maar er komt een nieuwe regel: joden mogen niet meer verhuizen.

In opdracht van de Duitsers maakt de gemeente

Amsterdam een 'stippenkaart'. Op een kaart van Amsterdam worden stippen gezet waar joden wonen – elke stip staat voor tien joden. Zo kunnen de Duitsers precies zien waar de joden zijn.

Intussen zit Janny niet stil. Zij en Bob nemen onderduikers in huis – mensen die worden gezocht door de Duitsers. Bijvoorbeeld politieke vluchtelingen en mensen uit het verzet. Samen met andere verzetsmensen begint Janny een drukkerij. Daar maken ze een krant en folders over het verzet. Janny is ook bezig met het vervalsen van persoonsbewijzen. Veel mensen hebben een 'j' in hun persoonsbewijs. De Duitsers kunnen nu bij controles op straat meteen zien wie joods is. De persoonsbewijzen zijn daarom heel belangrijk geworden. Het papiertje kan het verschil maken tussen leven en dood.

Veel joden willen een vervalst persoonsbewijs hebben, zonder 'j' erin. Daar helpt Janny bij. Van iemand bij het gemeentehuis krijgt ze de nodige papieren. Foto's worden veranderd. De 'j' wordt weggehaald. Joodse namen worden vervangen door niet-joodse namen. Janny zorgt dat de nieuwe persoonsbewijzen bij de juiste mensen terechtkomen. Het is gevaarlijk werk.

Door de oorlog is er een tekort aan eten en spullen. Daarom komt er een systeem met voedselbonnen. Alleen met bonnen kun je eten en spullen kopen. Voor gezinnen met onderduikers is dat een probleem. De gezinnen hebben maar net genoeg eten voor zichzelf. Onderduikers moeten dus hun eigen voedselbonnen regelen. Mensen uit het verzet stelen en verspreiden de bonnen. Ook Janny reist heen en weer tussen Den Haag, Amsterdam en Utrecht. De geheime papieren verstopt ze in haar bh of onder haar rok.

In het verzet werkt Janny met veel mensen samen. Ze moet heel voorzichtig zijn. Want ze heeft vaak contact met mensen die ze niet goed kent. Zijn die mensen wel te vertrouwen? Of zullen ze haar verraden aan de Duitsers?

Naast alle ellende is er ook fijn nieuws: Lien en Janny zijn allebei zwanger. Janny van haar tweede kind, Lien van haar eerste. Begin augustus 1941 krijgen Lien en Eberhard een dochter, Kathinka. Ook Janny's baby komt binnenkort.